5.5.2026

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

Viite: **Eduskunnan lakivaliokunnan pyyntö kirjallisesta asiantuntijalausunnosta**

Asia: **VNS 3/2026 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030**

Viite: Lakivaliokunta pyytää lausuntoa julkisen talouden suunnitelmasta oikeusministeriön hallinnonalan osalta.

Suomen Syyttäjäyhdistys ry (myöh. SSY) lausuu seuraavaa:

SSY edustaa suurinta osaa Suomen syyttäjistä.

Yleistä:

Syyttäjälaitoksen resurssit suhteessa työmäärään ovat haastavat. Ottaen huomioon julkisen talouden suunnitelma vuosille 2027-2030 SSY voi todeta, että edessä voinee olla ”Mission Impossible”. Jo nyt Syyttäjälaitos toimii äärirajoilla.

Syyttäjien määrä on huomattavasti pienempi kuin muualla vertailukelpoisissa länsimaissa, eikä asialle ole olemassa mitään rikosprosessuaalista perustetta. Syyttäjien lukumäärä/100 000 asukasta on edelleen huomattavasti alle Euroopan ja pohjoismaiden tason. Muualla se on noin 11 syyttäjää/ 100 000 asukasta ja meillä se on 7,9 syyttäjää/ 100 000 asukasta. Ruotsissa on syyttäjiä nyt noin 11/ 100 000 asukasta, vaikka työnkuva ja tehtävät vastaavat pitkälti Suomessa ja Ruotsissa toisiaan (https://www.coe.int/en/web/cepej/special-file, https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-stat, CEPEJ 2024 report (2022 data) - Country profiles (Part 2)). Suomessa syyttäjä osallistuu rikosasioiden esitutkintaan merkittävällä panoksella esitutkintalaissa säädetyn esitutkintayhteistyön kautta ja Ruotsissa taas on olemassa järjestelmä, jossa on syyttäjätutkinnanjohtaja ja poliisin tutkinnanjohtaja. Työhön ja työn

laatuun liittyviä perusteita siihen, että Suomessa syyttäjiä on huomattavasti vähemmän, ei ole olemassa. Vaikka syyttäjien lukumäärä on viime vuosina lisääntynyt, se ei ole yksinkertaisesti riittävä.

SSY kiinnittää huomiota siihen, että nykyisilläkään syyttäjälaitoksen resursseilla ei ole saatu muutosta aikaan suurimpaan valuvikaan eli rikosprosessin pitkiin kestoihin. Jo nyt rikosasioiden kesto on kohtuuton erityisesti rikosten uhrien näkökulmasta. Merkittävä osa prosessin kestosta aiheutuu syyteharkinta-ajasta ja siitä, ettei istuntoihin vain riitä syyttäjiä, vaikka tuomareilla olisikin aikaa. Asianosaisten näkökulmasta katsottuna ajat ovat aivan liian pitkiä odottaa ratkaisua. Lisäksi esitutkintayhteistyöhön ei resurssien niukkuuden vuoksi ole riittävästi aikaa ja myös esitutkinta usein pitkittyy syyttäjien työkiireiden vuoksi. Jo nykyisellään avoinna olevien asioiden määrän arvioidaan kasvavan voimakkaasti ja ratkaisuajat pitenevät.

Syksyllä 2025 SSY teki jäsenilleen työhyvinvointia koskevan kyselyn. 70,5 % vastaajista oli sitä mieltä, että työn tekemiseen tarkoitettu aika ei ole riittävä. Edelleen 71,6 % oli sitä mieltä, että työmäärä ei ole sopiva. 13,5 % vastaajista tekee viikossa 45–50 h töitä, 30,5 % 40–45 tuntia. 8,5 % jopa yli 50 tuntia viikossa. Yli puolet vastaajista tekee siten merkittävästi yli keskimääräisen viikkotyöajan. Edelleen 76,8 % oli sitä mieltä, että heillä ei ole riittävästi aikaa esitutkintayhteistyöhön, syyteharkintaan ja istuntoihin valmistautumiseen. Eli nykyisilläkin resursseilla henkilöstö on jaksamisen suhteen äärirajoilla.

Suunnitelmasta:

SSY tietää varsin hyvin, että julkisen talouden näkymät ovat haasteelliset, mutta toimivan ja turvallisen yhteiskunnan tärkein perusta on toimiva oikeudenhoito. Tällä suunnitelmalla se ei toteudu. Tärkeää olisi ymmärtää, että haastavassa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa toimiva oikeudenhoito on yksi tärkeimmistä sisäistä ja myös ulkoista turvallisuutta kohottava tekijä. Suomen tulisi nostaa oikeudenhoitoon käytettävien varojen määrää talousarviossa samalle tasolle muiden pohjoismaiden kanssa. Oikeudenhoidosta säästäminen ei julkisen talouden haasteita korjaa. Vaikka koko Oikeusministeriön hallinnonala säästettäisiin ”kuoliaaksi”, se ei ratkaise valtiontalouden ongelmia, mutta kannattaa oikeasti pohtia mitä oikeudenhoidosta säästäminen ja oikeuslaitoksen rapauttaminen tarkoittaa oikeudenhoidolle.

Oikeusministeriön hallinnonalan toimintaedellytykset tulee siis turvata paremmin kuin mitä valtioneuvosto selonteossaan suunnittelee. Jo edellisessä lausunnossa on todettu, että tuottavuusohjelman säästöissä OM suhteellinen osuus verrattuna muihin sisäistä ja ulkoista turvallisuutta toteuttaviin ministeriöihin on suhteettoman suuri.

Tähän asti säästöt eivät ole kohdistuneet syyttäjien lukumäärään. Mutta suunta tuleville vuosille näyttää olevan toinen. Sen lisäksi jo nyt on toteutunut se vaara, josta SSY on useita kertoja edellisissä lausunnoissa muistuttanut; ICT menot kasvavat ennakoimattomasti ja syövät syyttäjälaitoksen määrärahoja, ja ovat vähentämässä henkilömenoihin tarkoitettua rahoitusta. ICT määrärahat ovat suoraan pois henkilöstön palkkaamiseen tarvittavista määrärahoista, joten ICT:hen tulisi osoittaa oma erillinen määrärahansa.

Viime vuonna käyttöön otettava RikosAipa- asianhallintajärjestelmä vaikuttaa selkeästi ratkaisutoiminnan tehokkuuteen sitä alentavasti ja jo sitä käyttöönotettaessa oli selkeä käsitys, ettei se ainakaan alkuun, ja epäily edelleenkin, ettei se käytön vakiintuessakaan tulevina vuosina tehosta toimintaa (vaikka siihen nojautuen on jo useita vuosia tehty laskennallisia vähennyksiä määrärahoihin). RikosAipa:n ”kuntoon saattaminen” vaatii edelleen suuria eurollisia panostuksia ja vielä on epävarmaa, tehostaako se lainkaan syyttäjän työtä.

Rikosasioiden toimiva hoitaminen takaa yhteiskuntarauhaa. Koko rikosasioita hoitavalla ketjulla pitää olla riittävät resurssit. Ketjuun kuuluvat esitutkintaviranomaiset, syyttäjät, tuomioistuimet sekä täytäntöönpanoviranomaiset, kuten ulosottolaitos ja rikosseuraamusvirasto. Vaikka valtiontalouden tasapainottaminen vaatii pohdintaa, ei ole tarkoituksenmukaista eikä järkevää saattaa oikeudenhoitoa

entistä pahempaan kriisiin. Se ei ole julkisen talouden kestävyydellekään järkevää, koska se vain aiheuttaa yhteiskunnalle enemmän kokonaiskuluja. Tämä pitäisi huomioida selkeämmin. Nyt ei niin ole tehty, vaan aivan liiaksi määrärahat on suunniteltu ministeriöittäin pohtimatta kokonaiskuvaa ja työketjua. Esimerkkinä voi nostaa esiin 1.10.2023 voimaan tulleen nuoria asianomistajia (alle 18 v) koskevan käsittelyn kiireellisyysvaatimuksen. Sen toteuttamiseen ei ole ollut riittäviä resursseja eikä uusissa toimitilakonseptin mukaisissa oikeustaloissa riittävästi istuntosalikapasiteettiä. Tämä tarkoittaa pahimmillaan sitä, että esimerkiksi aikuisia koskevien seksuaalirikosten käsittelyajat venyvät jo nykyisin pitkiksi todetuista käsittelyajoista edelleenkin. Edelleen sama kehitys käsittelyajoissa näyttää jatkuvan koskien nyt jo muitakin rikoslajeja kuin seksuaalirikoksia, jopa peruspahoinpitelyrikoksia. Edelleen esitutkintaviranomaisten resurssointi menee omaa polkuaan.

Syyttäjälaitoksen toimintaedellytykset keskeisenä ja hyvin merkittävänä sisäisen turvallisuuden viranomaisena rikosprosessiketjussa tulee turvata, jotta koko rikosprosessiketju takaisi kansalaisten oikeusturvan. Syyttäjä on ainoa viranomainen, joka osallistuu koko rikosprosessiin sen kaikissa vaiheissa. Muut toimijat vaihtuvat. Syyttäjät osallistuvat myös turvallisuusuhkien rikosoikeudelliseen arviointiin jo alkuvaiheessa. Se myös sitoo henkilöstövoimavaroja, joka on huomioitava. Tuomioistuimiin ei myöskään etene yhtään rikosasiaa ilman syyttäjiä. Edelleen viime aikoina on toistuvasti nostettu esille se, että syyttäjien tulisi kyetä osallistumaan esitutkintayhteistyöhön nykyistä enemmän. 1.6.2026 voimaantulevat lainsäädäntömuutokset (MURSU I) sitovat syyttäjää entistä enemmän esitutkintayhteistyöhön, mutta ns. rikosprosessia keventävät muutokset jäävät vielä tässä vaiheessa suht laihoiksi.

On myös muistettava, että Syyttäjälaitoksen määrärahojen korotukset on viime vuosina perustuneet lisääntyneisiin lainsäädäntömuutosten aiheuttamiin tehtäviin (mm. seksuaalirikokset, nuorten tekemät ja kohtaamat rikokset, lähestymiskiellon rikkomisen sekä laittoman uhkauksen syyteoikeuden muutokset, lähisuhdeväkivallan sovittelun kieltäminen), kv-tehtävien lisääntymiseen (EPPOn perustamiseen ja sen kuluihin) sekä kasvaviin ict-menoihin ja Senaatin nostamiin toimitilavuokriin, ei tarvittavaan resurssien puutteen korjaamiseen.

Tämän lisäksi rikosasioiden muutokset ovat aiheuttaneet ja aiheuttavat lisää työtä. Työmääriä ovat nostaneet rikosasioiden kansainvälistyminen ja tietoverkkojen hyödyntäminen. Rikolliset tulevat Suomeen tekemään rikoksia, niitä kohdistetaan ulkomailta Suomeen, rikoshyöty viedään ulkomaille yms. Vaativuus on noussut talousrikoksissa, järjestäytyneessä huumausainerikollisuudessa, mutta myös tietoverkon käytön myötä yleisessä huumausaineiden tilaamisen helpottumisessa, petosrikosrikoksissa, omaisuusrikoksissa, tietoverkkorikoksissa, seksuaalirikoksissa, ihmiskaupparikoksissa, yritysvakoilussa, terrorismirikoksissa yms. Uutena hyvin vakavasti otettavana ilmiönä ovat myös mm. nuorten jengien vakavat väkivalta- ja ryöstörikokset lisääntyneet huomattavasti. Edelleen verkkovälitteiset lapsiin kohdistuneet rikokset ovat nykyisin ei vain yhteen tai kymmeneen asiaomistajaan kohdistuneita, vaan satoihin ja jopa tuhansiin asianomistajiin kohdistuvia. Venäjän toiminta on aiheuttanut pakoterikosten kasvamisen. Ukrainan sota aiheuttaa suuren uhan mm. sotarikosten esille tulemiseen. Siitäkin on jo ollut yksi esimerkki.

Vielä on todettava, ettei ainakaan vielä sujuvoittamistoimenpiteet ole vähentäneet eivätkä ainakaan ihan heti vähennä juttumäärää syyttäjien työpöydällä. Sen sijaan ne nopeuttavat juttujen läpivirtausta, mikä on tietysti hyvä asia. Syyttäjälaitos on jo nykyisin pahoin ruuhkautunut, ja juttuja on syyttäjien pöydillä liikaa. Mikäli vuosien 2027-30 julkisen talouden suunnitelma toteutuu, syyttäjälaitoksessa on vuonna 2029-30 syyttäjiä noin 400, ja rästissä juttuja lähes 100 000. Onko tämä todellakin tavoiteltava tilanne? Tässä kohden on turha haihatella ajatuksella ”kyllä syyttäjälaitos pärjää”. EI PÄRJÄÄ!

Jos toive on, että syyttäjälaitos selviää edes nenä pinnalla, tulevien sujuvoittamistoimenpiteiden tulisi radikaalisti vaikuttaa siihen, mikä määrä juttuja syyttäjien pöydälle tulee. Edelleen syyttäjien tulisi saada keskittyä syyttäjän ydintyöhön toimivilla työkaluilla. Ainakaan tähän asti sellaisia toimia ei ole nähty. SSY

kiinnittää huomiota siihen, että rikosprosessia yksinkertaistavia ja sujuvoittavia toimenpiteitä on vielä saatu suht kitsaasti eteenpäin. Kuitenkin Suomessa todetusti suurin ihmisoikeusongelma rikosoikeudessa on ollut ja edelleen on rikosprosessien liian pitkä kesto. Tämä suunnitelma ei siihen parannusta tuo. Edelleen voi todeta, että etäsyyttäminen on osin lapsen kengissä, riippuen paljolti yksittäisten puheenjohtajien mielipiteistä. Tähän olisi syytä saada muutos. Tällä olisi aidosti resurssivaikutuksia, koska syyttäjälaitoksen yhtenäistämisen ja toimipaikkojen lakkauttamisen myötä matka käräjäpaikoille ovat entisestään pidentyneet.

Kuten aiemmin on jo todettu nykyisilläkään resursseilla ei ole kyetty taittamaan pitkien käsittelyaikojen ongelmaa. Rikosasioiden kesto on kohtuuton erityisesti rikosten uhrien näkökulmasta epäiltyjä unohtamatta ja vielä asioissa, joissa henkilötodistelu on pääasiallinen näyttö. Voi vain arvailla, mitä tämä julkisen talouden suunnitelman mukainen resurssien vähentäminen tarkoittaa käsittelyajoille ja rästeille. Jos rästit (avoinna olevat asiat) nykyisillä resursseilla ovat vuoden 2026 lopussa noin 34 000 kpl ja määrän voi arvioida nousevan vuoteen 2030 mennessä lähelle 100 000 asiaa.

Helsingissä 05.05.2026

Pia Mäenpää
Suomen Syyttäjäyhdistys ry:n
hallituksen puheenjohtaja

Sari Aho
Suomen Syyttäjäyhdistys ry:n
hallituksen varapuheenjohtaja